

**ASOCIAȚIA BUSINESSULUI EUROPEAN
REPUBLICA MOLDOVA**

ACTUALIZARE PRIVIND ZLSAC ȘI MEDIUL DE AFACERI

-Sfârșit 2017-

Această publicație a fost elaborată cu suportul financiar al Uniunii Europene. Responsabilitatea pentru informațiile și viziunile exprimate revin în întregime Asociației Businessului European și nu reflectă neapărat viziunile Uniunii Europene.

Analiză macroeconomică pentru anul 2017

Economia Republicii Moldova prezintă semne de redresare. Creșterea economică a fost determinată de factori conjuncturali, cum ar fi consumul privat consistent, recolta bogată, redresarea comerțului exterior, investițiile pe termen lung și creșterea producției de bunuri. În prima jumătate a anului 2017 (S1 2017) **PIB-ul** a crescut cu 2,8%, determinat în principal de consumul privat. Creșterea consumului a avut la bază redresarea fluxului de remitențe, majorarea substanțială a salariilor și indexarea pensiilor în anul 2016. Creșterea consumului și scăderea ratei sărăciei în anul 2017 reprezintă un indicator al îmbunătățirii condițiilor de trai și muncă. În acest sens, este de menționat faptul că în al treilea trimestru din 2017 **câștigul salarial nominal mediu pe angajat** a ajuns la 5809,1 lei, în creștere cu 11,1% comparativ cu perioada similară din anul 2016. În plus, creșterea producției a avut o evoluție pozitivă. În perioada ianuarie-septembrie 2017, **producția industrială** a crescut cu 2,4%, iar **producția agricolă** cu 3,7% comparativ cu aceeași perioadă din anul 2016. Producția industrială a fost stimulată de cererea internă și externă pentru produse industriale autohtone, inclusiv datorită deschiderii piețelor externe și aplicării acordurilor de cooperare economică internațională, care au contribuit la creșterea producției industriale, dar și datorită creșterii producției agricole, în principal pe baza creșterii producției vegetale și animale, care a avut loc datorită unor investiții majore în agricultură și unei politici sustenabile de consolidare a capacității sectorului agricol. Deși climatul investițional din Republica Moldova este fragil, din cauza lipsei de încredere în guvern și în sectorul bancar, legată de incertitudinile politice, valoarea **investițiilor** în active pe termen lung a crescut cu 2,4% comparativ cu anul 2016. De asemenea, **fluxul comercial** al Republicii Moldova a avut o evoluție pozitivă. În perioada ianuarie-septembrie 2017, comerțul s-a caracterizat printr-o îmbunătățire semnificativă a relațiilor comerciale dintre Republica Moldova și UE. Conform ultimului raport privind implementarea Planului de acțiuni Republica Moldova - UE pentru anii 2017 - 2019, în anul 2017 comerțul Republicii Moldova cu Uniunea Europeană a înregistrat o creștere. Principalele destinații ale exporturilor sunt România, Italia, Germania, Regatul Unit, Polonia, Bulgaria și Franța, iar în privința importurilor, principalii parteneri europeni ai Republicii Moldova sunt România, Germania, Italia și Polonia. Exporturile Republicii Moldova către piața europeană au avut o pondere de 65,8% din totalul exporturilor; totodată, importurile din UE reprezintă 49,4% din totalul importurilor. Creșterea exporturilor este determinată de îmbunătățirea cererii externe, scăderea prețului unitar al bunurilor livrate și creșterea substanțială a volumului producției agricole în anul 2016. Astfel, produsele agricole, alimentele și animalele vii au cea mai mare pondere în totalul exporturilor (22,6%), urmate de produse industriale, utilaje și echipamente de transport (18,7% din totalul exporturilor). De asemenea, utilajele și echipamentele de transport au cea mai mare pondere în totalul importurilor (22%).

În același timp, traiectoria ascendentă a altor indicatori economici are un impact negativ. De exemplu, în octombrie 2017 **rata inflației** a ajuns la 6% din decembrie 2016, în creștere cu 5,4 p.p. față de octombrie 2016, din cauza unor circumstanțe precum creșterea prețurilor produselor alimentare, ca urmare a condițiilor agrometeorologice mai puțin favorabile pentru fructele și legumele locale, și impactului majorării tarifelor pentru unele servicii reglementate. Ca urmare, rata anuală a inflației a rămas peste ținta stabilită în strategia de politică monetară pe termen mediu.

Cu toate că a înregistrat un progres vizibil în anul 2017, economia este încă vulnerabilă și sunt necesare reforme structurale pentru descătușarea potențialului economic al țării.

SUMAR

Tendențele de dezvoltare ale țării în anul 2017 și procesul de implementare a ZLSAC au fost puse sub semnul întrebării de o serie de constrângeri economice, sociale și demografice. Multe din reformele pe care sectorul privat le consideră imperative au fost inițiate, însă elaborarea legislației secundare care stă la baza implementării lor nu s-a finalizat încă. Din punct de vedere economic, creșterea a fost lentă și ne-sustenabilă, însă a avut o tendință ascendentă datorită intensificării comerțului exterior, în special cu UE.

Un număr semnificativ de reforme, cum ar fi cele legate de Codul muncii, actele permissive, legislația privind migrația forței de muncă și procesul de documentare a străinilor, sectorul public, controlul și inspecția etc., au fost inițiate în anul 2017 odată cu modificarea și aprobarea legilor relevante, însă în unele cazuri procesul de implementare și impactul reformei sunt subminate de lipsa mecanismelor necesare prevăzute în legislația secundară care urmează să apară.

Din informațiile furnizate de sectorul privat, cele mai multe probleme constatate în anul 2017 țin de carențele sistemului judiciar din Moldova, deficiențele sistemului bancar în urma crizei din acest sector, obstacolele din comerțul exterior, precum anumite proceduri vamale pentru determinarea valorii în vamă, certificarea sanitară și fitosanitară, sectorul energetic, sectorul asigurărilor, lipsa infrastructurii etc.

Actualizarea privind ZLSAC și mediul de afaceri, prezentată mai jos, oferă o imagine de ansamblu a principalelor probleme semnalate de sectorul privat, separate pe domenii de interes, urmată de o serie de chestiuni și preocupări concrete pentru fiecare domeniu. În unele cazuri au fost formulate recomandări concrete pentru rezolvarea problemei.

Majoritatea domeniilor menționate mai jos au fost abordate de EBA în cadrul programul său de lobby și advocacy pentru mediul de afaceri, descris în documentele de poziție elaborate de echipa EBA în acest sens, prezentate autorităților publice relevante și discutate la diverse reuniuni DPP cu Guvernul și Parlamentul RM. La multe dintre preocupările prezentate s-a ajuns la o înțelegere comună, dar în unele cazuri implementarea rămâne încă o problemă.

I.COMERȚUL CU BUNURI

A. Măsurile sanitare și fitosanitare (MSF)

Valorificarea deplină a posibilităților oferite de AA/ZLSAC dintre Moldova și UE depinde de optimizarea procedurilor de import și export pentru produsele de origine animalieră. În pofida recenteii simplificări a procedurilor de către Agenția Națională pentru Siguranța Alimentelor (ANSA), mai sunt de rezolvat unele probleme și trebuie găsite soluții specifice.

Prin recentele modificări ale cadrului legal, numărul actelor permissive necesare activității economice se reduce, iar alte 22 de autorizații emise de ANSA sunt eliminate. Prin această măsură se urmărește eliminarea barierelor netarifare în comerț.

Anularea unor documente necesare pentru importul produselor de origine animală din UE

Pentru a se evita procedura dublei certificări pentru același produs, și deci pentru a facilita comerțul, se propune anularea obligației de dublă certificare privind produsele de origine animalieră importate din UE care au fost deja certificate de către laboratoare acreditate din UE.

ANSA și-a exprimat disponibilitatea de a prezenta măsuri specifice la nivelul Guvernului și de a propune modificări la legislație, în scopul eliminării obligației de certificare secundară din partea autorităților naționale pentru produsele de origine animalieră certificate deja de către laboratoare acreditate din UE.

Procedura de omologare a certificatelor sanitar-veterinare pentru produsele de origine animalieră importate în Moldova

Pentru aplicarea corectă a procedurii de omologare a certificatelor sanitar-veterinare în Moldova este necesară implicarea unor instituții relevante din statele membre ale UE. Totodată, aceasta depinde în egală măsură de necesitatea aplicării sistemului computerizat veterinar integrat TRACES (sistemul UE de control al comerțului și de expertiză) pentru produsele de origine animalieră importate din/exportate în UE.

Aplicarea sistemului TRACES în Republica Moldova a început la 1 septembrie 2017. Totuși, există încă probleme în faza de emisie a certificatelor prin intermediul sistemului, legate de operatorul/oficiul care administrează sistemul TRACES. Astfel, la moment, fiecare problemă este rezolvată doar prin comunicare directă între ANSA și oficiul responsabil pentru funcționarea sistemului TRACES.

O altă problemă legată de omologarea sanitar-veterinară este cea a importurilor anumitor produse din state care nu sunt membre ale UE, cum ar fi peștele și produsele din carne procesată. Legislația pare a fi neclară în ceea ce privește sistemul de certificare la importul acestor produse din state care nu sunt membre ale UE. În acest context, ANSA a propus elaborarea proiectului unei noi Hotărâri de Guvern, având ca scop stabilirea unor reguli clare privind importul peștelui și al produselor din carne procesată din state care nu sunt membre ale UE.

Managementul deșeurilor de origine animalieră și crearea mecanismului de distrugere a produselor alterate

Din cauza lipsei legislației specifice privind managementul deșeurilor de origine animalieră, posibilitățile de dezvoltare a afacerilor în acest domeniu stagnează. Numărul unităților de management al deșeurilor prevăzute pentru produse de origine animalieră este redus, iar capacitatea lor nu este suficientă comparativ cu cererea de pe piață. În plus, această situație generează o problemă gravă, din cauza efectelor negative pentru protecția mediului, având în vedere că majoritatea deșeurilor de origine animalieră sunt evacuate acum pe terenuri neautorizate.

Crearea unor mecanisme de supraveghere pentru a preveni punerea pe piață a produselor expirate după procesări repetate în lanțul de aprovizionare cu alimente

Recent au fost constatate mai multe abuzuri în sistemul de procesare a cărnii, ca urmare a perpetuării practicilor de returnare ilegală a produselor expirate din carne procesată de la detailiști/distribuitori la furnizori și revenire a acestor produse în lanțul de aprovizionare cu alimente după procesări repetate. ANSA trebuie să ia măsuri concrete în vederea stabilirii unui mecanism de supraveghere funcțional și aplicabil, inclusiv a unor proceduri clare și specifice, pentru a preveni abuzurile și returnările ilegale și revenirea pe piață a produselor expirate, din cauza abuzurilor în serviciu ale anumitor producători/furnizori și detailiști/distribuitori, comise în unele cazuri pe baza unui acord mutual între cele două părți. Prin urmare, ANSA trebuie să îmbunătățească semnificativ controlul și monitorizarea unităților respective, pentru a combate eficient fenomenul returnărilor ilegale.

B. Accreditarea și evaluarea conformității

Infrastructura laboratoarelor de supraveghere a sănătății animaliere

Laboratorul național de supraveghere a sănătății animaliere are nevoie de o reparație capitală pentru a se conforma standardelor de biosecuritate. Se recomandă ca, cât mai curând posibil, să fie achiziționate toate seturile necesare pentru diagnosticare și efectuarea testelor de laborator, în vederea obținerii acreditării pentru boli precum salmonella, boala Newcastle sau altele. Este important ca toate testele/verificările pentru probele colectate în baza Planului național de supraveghere și monitorizare să fie efectuate în timp util. Este esențial ca laboratorul național de referință, aflat în subordinea Centrului Republican de Diagnostică Veterinară, să aibă o conducere eficientă și responsabilă, care va asigura administrarea laboratorului pentru sănătate animală în vederea exercitării atribuțiilor acestuia în timp util și în conformitate cu standardele internaționale pentru sănătatea animală, precum și o comunicare eficientă cu conducerea ANSA.

C. Barierele tehnice în calea comerțului (BTC)

Analiza volumului importurilor de carne din UE în Moldova

Aproximativ 70% din materia primă utilizată pentru obținerea produselor din carne procesată constă din carne de porc și de pasăre. Potențialul producției locale de a asigura cantitatea de carne necesară pe piață pentru producerea produselor din carne procesată este de aproximativ 65% la carnea de porc și 75% la carnea de pasăre. Restul necesarului este acoperit prin importuri din Ucraina, Belarus și UE (Polonia, Belgia, Germania, Ungaria și România). În august 2017, contingentele de import din UE au atins nivelul de 80% pentru carnea de porc (cod: 02031110) și 100% pentru carnea de pasăre (cod: 02071110). Între timp, din cauza prezenței pestei porcine în Ucraina și a focarelor de gripă aviară din mai multe state membre ale UE, accesul pieței locale la materie primă din carne, în special carne de porc, s-a redus substanțial, ceea ce a determinat o creștere a importurilor de carne din UE de la începutul anului 2017, și astfel epuizarea contingentelor de import stabilite pentru anul curent. În aceste circumstanțe, procesatorii de carne sunt expuși riscului de a plăti taxe suplimentare pentru cantitățile de carne importate peste nivelul contingentelor stabilite, ceea ce este puțin probabil, din cauza imposibilității de a acoperi costurile suplimentare, iar astfel majorarea prețurilor la produsele de origine animală va fi suportată în final de către consumatori.

- În acest context, Guvernul trebuie să ia o măsură corespunzătoare, fie modificând cadrul legal național, fie utilizând mecanismul împotriva eludării prevăzut în AA.

Activarea mecanismului împotriva eludării pentru produsele agricole și produsele agricole procesate

Contingentul acordat pentru exportul de alcool etilic (cod: 220710) pe piața UE era depășit cu 330% în august 2017. Conform estimărilor privind volumele reale de producție preconizate a fi exportate în UE, care sunt de 70-80%, contingentul stabilit va depăși 740%. Prin urmare, capacitățile de producție de pe piața locală se dezvoltă intens și se prognozează că vor fi de 7-9 ori mai mari. În Acordul de Asociere RM-UE este prevăzută posibilitatea activării mecanismului împotriva eludării pentru produsele agricole și produsele agricole procesate, care permite ajustarea contingentelor de export prin decizia Comitetului de asociere reunit în configurația comerț, la cererea Republicii Moldova, pentru a reflecta modificările nivelului capacității de producție și export a Republicii Moldova pentru produsul în cauză.

- Astfel, în notificarea trimisă Comitetului de asociere reunit în configurația comerț, Guvernul Republicii Moldova trebuie să includă această categorie de produse în lista produselor cu volume de export majorate.

Cerințe naționale privind informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare

Cerințele actuale din legislația națională cu privire la etichetarea produselor alimentare creează constrângeri substanțiale în comerțul cu produse alimentare originare din UE, având ca rezultat scăderea atractivității investițiilor din UE. În acest sens, a fost elaborat un proiect de lege privind informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare, cu scopul de a elimina caracterul ambiguu al prevederii actuale referitoare la „data de producție și termenul de valabilitate”, prin înlocuirea acestuia cu cerința de a indica data valabilității minime sau expresia „expiră la ...”, în conformitate cu Regulamentul (UE) nr. 1169/2011. Dar aprobarea acestui proiect de lege în Parlament se amână.

În acest context, reiterăm faptul că aprobarea proiectului de lege privind informarea consumatorilor cu privire la produsele alimentare este imperativă, cu scopul de:

- A alinia cadrul legal național la legislația și practicile UE, în vederea unificării cerințelor referitoare la etichetarea produselor alimentare;
- A reduce costurile de producție suportate de producătorii locali și a facilita exporturile de produse locale pe piața UE, îmbunătățind astfel competitivitatea acestora;
- A elimina barierele netarifare în comerțul dintre Republica Moldova și UE.

D. Reglementarea comerțului interior

Ultimele modificări la Legea cu privire la comerțul interior nr. 231/2010

Recentele modificări efectuate în Legea cu privire la comerțul interior, în vigoare de la 1 ianuarie 2017, au fost aprobate rapid și fără discuții publice suficiente cu toate părțile interesate, fapt care generează îngrijorări privind transparența procedurii de consultare și în special impactul previzionat al noilor prevederi adoptate. În legea modificată sunt prevăzute schimbări treptate în privința operațiunilor desfășurate de detailiștii și angrosiștii de produse alimentare, cum ar fi interzicerea oricărui venit ulterior, scurtarea termenului de achitare la 30 de zile și interzicerea returnării produselor alimentare la furnizor în caz de neîndeplinire a obligațiilor.

În acest context, având în vedere că legea actuală face încă obiectul multor discuții și obiecții, Ministerul Economiei a elaborat noi modificări ale legii, în încercarea de a elimina interpretările greșite ale legii aprobate. Principalele puncte vizate de ultimele modificări propuse sunt:

- Reducerea maximă oferită de furnizori comercianților privind lista lor de prețuri este de 10%; totuși, la bunurile de importanță socială se aplică o reducere de 0%.
- Se interzice detailiștilor să factureze sau să refactureze servicii și taxe furnizorilor de produse alimentare.
- Termenele de plată ale detailiștilor către furnizori, chiar dacă sunt negociate în contracte, nu pot depăși 45 de zile; există însă excepții pentru furnizorii produselor alimentare care au termenul de valabilitate de 7 zile, caz în care plata se efectuează în 7 zile, și pentru furnizorii produselor alimentare care au termenul de valabilitate între 7 și 30 de zile, caz în care plata se efectuează în 30 de zile.
- Se interzice returnarea produselor alimentare de la detailiști la furnizori, cu excepția produselor alimentare având termenul de valabilitate peste 180 de zile, caz în care returnarea este posibilă doar până la data care marchează o treime din acest termen.
- Comercianții sunt obligați să achiziționeze și să ofere produse alimentare interne în procent de cel puțin 50% din capacitatea de vânzare la raft, pentru anumite categorii și în funcție de disponibilitatea de sezon.

Totodată, pentru a asigura sprijinul necesar aprobării noilor propuneri elaborate de Ministerul Economiei, trebuie să se efectueze o analiză motivată și realistă a impactului economic al acestora, în special din cauza absenței unor practici similare de reglementare a reducerilor în alte state ale UE și a diverselor preocupări privind caracterul legal al măsurilor respective, cum ar fi:

- Prevederile privind limitarea reducerilor par să încalce principiile libertății economice și pieței concurențiale.
- Reglementarea normativă a nivelului maxim al reducerilor este în contradicție cu principiile existente ale liberului schimb și inadmisibilitatea intervenției statului în afacerile private, garantată de Constituție și prevăzută în Codul civil al Republicii Moldova.
- Prin stabilirea limitelor reducerilor, se pare că legea fixează în mod indirect prețurile practicate în tranzacțiile dintre furnizori și detailiști, fapt care contravine Legii concurenței din R. Moldova, care prevede că prețurile produselor sunt stabilite în procesul de concurență liberă, bazat pe cerere și ofertă.
- Astfel, riscul denaturării concurenței pe piață persistă și dezavantajează toți participanții lanțului de aprovizionare - furnizori/producători, detailiști, statul și în primul rând consumatorii.

II. REGIMUL VAMAL ȘI FACILITAREA COMERȚULUI

Una din principalele probleme care afectează desfășurarea afacerilor în Republica Moldova, legată de aplicarea procedurii de import, cu efecte negative pentru importatori, detailiști și în final pentru consumatori, este procedura de evaluare în vamă la importul bunurilor în Republica Moldova. Din cauza complexității sale, această problemă necesită o abordare multilaterală.

A. Procedura de evaluare în vamă la importul bunurilor în Republica Moldova

În prezent, colaboratorul vamal utilizează mecanismul prețului orientativ, care face parte din sistemul de gestionare a riscurilor. Totuși, reiterăm faptul că mecanismul prețurilor orientative a fost anulat cu câțiva ani în urmă. Hotărârea Guvernului nr. 974 din 2016 avea ca scop descrierea în mod clar a procesului de determinare a valorii în vamă și a metodologiei acestuia. Din păcate, nici HG actuală nu este aplicată corespunzător, fiind deseori interpretată eronat în favoarea organului vamal. Din cauza aplicării neadecvate a sistemului de gestionare a riscurilor, inspectorul vamal trebuie să verifice peste 50 de declarații pe zi, fapt care afectează calitatea controlului vamal.

Implementarea corectă a sistemului de determinare a valorii în vamă în Republica Moldova este împiedicată din câteva motive:

- Chiar dacă rolurile și responsabilitățile colaboratorilor vamali sunt prevăzute clar în HG nr. 974, fiind indicate în mod clar cazurile când valoarea trebuie să fie mai mare decât cea menționată în factură, colaboratorii vamali nu respectă aceste prevederi.
- Parțial, aceste abuzuri sunt determinate de politica de securitate internă a Serviciului Vamal, fiindcă atunci când colaboratorul vamal aplică valoarea produsului indicată în factură, el este bănuț în mod automat că ar favoriza agentul economic. Acesta este un motiv pentru care colaboratorii vamali trebuie să crească cu un anumit procent valoarea.
- Deși în HG nr. 974 este prevăzută o metodologie clară, care implică 6 metode de evaluare în vamă, în majoritatea cazurilor colaboratorii vamali ignoră setul de documente prevăzut în prima metodă și trec la aplicarea metodei nr. 6 - valoarea majorată. Astfel, colaboratorul vamal nu acceptă nici contractul, nici factura, iar acestea nu servesc drept dovadă pentru valoarea indicată/declarată în factură.

- Mecanismul declarației de alertă preliminară este inexistent în Republica Moldova. Acest mecanism ar permite colaboratorului vamal și agentului economic să proceseze toate documentele necesare înaintea procedurii de vămuire.
- Procedura de determinare a valorii în vamă nu trebuie să depindă de decalajul de venituri din bugetul de stat, deși acesta există.
- Trebuie găsită o soluție clară și transparentă pentru importul bunurilor care ar putea perturba activitatea ramurilor industriale locale (materiale textile ș.a.).

B. Recunoașterea reciprocă a statutului agentului economic autorizat (AEA)

Infrastructura și procedurile vamale din Republica Moldova și România rămân un impediment major în trecerea rapidă a frontierei pentru sporirea exporturilor către piața unică europeană, având ca rezultat cozi lungi și întâzieri. În afară de extinderea terminalelor existente, trebuie întreprinse măsuri comune cu România, cum ar fi introducerea unui sistem comun de cântărire și recunoașterea reciprocă a statutului agentului economic autorizat (AEA) cu toate țările UE.

În Republica Moldova statutul AEA este acordat luând în considerare cele mai bune practice ale UE, astfel că doar un număr limitat de companii pot beneficia de acest statut. Recentele modificări ale procedurii de obținere a statutului AEA sunt menite să faciliteze obținerea acestuia, în special de către investitorii internaționali care s-au stabilit recent în Republica Moldova. Totuși, statutul AEA acordat în Republica Moldova nu este încă recunoscut la nivelul UE, deci operatorii economici formează încă cozi la frontiera cu România, fapt care generează costuri semnificative în cazul contractelor cu termen fix.

III. COMERȚUL CU SERVICII

A. Serviciile financiare

Sectorul bancar

Companiile se confruntă cu dificultăți în accesarea finanțării, după fraudă bancară de proporții care a cauzat insolabilitatea a trei bănci și a amenințat întregul sector bancar al Republicii Moldova. În rezultatul acestei fraude moneda națională s-a devalorizat, ratele dobânzilor au crescut temporar în mod semnificativ și cadrul de reglementare s-a înăspri considerabil. Finalizarea cu succes și la timp a restructurării sectorului bancar și instituirea unei supravegheri fiabile sunt deci măsuri esențiale pentru garantarea siguranței depozitelor și pentru îmbunătățirea accesului la finanțare, în termeni și condiții rezonabile, al întreprinderilor mici, mijlocii și mari din Moldova. Pentru a consolida și a restabili credibilitatea sectorului bancar, trebuie să se acorde o atenție specială:

- Transparenței structurii de proprietate a băncilor, prin asigurarea aplicării și funcționalității mecanismului de verificare a beneficiarului efectiv. Datorită problemelor actuale, există situații când băncile internaționale corespondente refuză să coopereze cu anumite bănci din Republica Moldova, iar unele dintre acestea nu sunt eligibile în atragerea finanțării internaționale care ar reduce costul creditării și accesul la finanțare pentru întreprinderile din Republica Moldova.
- Îmbunătățirii sistemelor interne de reglementare și supraveghere ale băncilor, precum și ale organizațiilor de micro finanțare, pe baza standardelor internaționale; creșterii calității sistemului de control și audit intern al băncilor.

- Consolidării capacității Băncii Naționale a Moldovei, cu accent pe combaterea fraudei, gestionarea riscurilor, conformitate, combaterea spălării banilor, funcțiile de supraveghere, în vederea respectării și implementării standardelor recunoscute la nivel internațional pentru întregul sistem bancar.

Sectorul asigurărilor

La fel ca în sectorul bancar, și în sectorul asigurărilor este nevoie de restructurare, supraveghere efectivă și îmbunătățirea cadrului legal. Mai multe societăți de asigurări de importanță națională se confruntă cu dificultăți financiare majore, care pot afecta întregul sector. Acestea amenință să cuprindă întreaga țară și astfel să creeze daune serioase economiei în dezvoltare. Cel mai mare risc este legat de calitatea de membru al Republicii Moldova la sistemul internațional de asigurare de răspundere civilă transfrontalieră (Carte Verde). Datorită turbulențelor permanente de pe piața financiară, Republica Moldova se află sub monitorizare specială practic de peste 20 de ani, iar în cazul în care nu își poate demonstra stabilitatea financiară ca partener internațional de încredere, riscă să fie exclusă. Astfel, pentru a îmbunătăți stabilitatea sectorului asigurărilor trebuie luate în considerare urgent următoarele măsuri:

- Consolidarea competenței și a capacității instituționale a autorității de supraveghere;
- Restabilirea imediată a stabilității și securității financiare a Biroului Național al Asigurătorilor de Autovehicule (BNAA) din Moldova, cu scopul de a elimina riscul suspendării Republicii Moldova din Sistemul Internațional Carte Verde. Republica Moldova este țara cu cea mai îndelungată monitorizare (începând din anul 2002) dintre toți cei 48 de membri ai Sistemului Carte Verde;
- Accelerarea și finalizarea investigării fraudei în legătură cu delapidarea activelor de la BNAA și luarea măsurilor de recuperare a acestor active;
- Implementarea mecanismului de verificare a beneficiarilor efectivi în sectorul asigurărilor, în același mod ca și în sistemul bancar;
- Reforma sistemului actuarial din Republica Moldova, prin consolidarea capacității și creșterea transparenței acestuia, în special prin cerințe profesionale mai stricte pentru actuari (auditorii companiilor de asigurări);
- Asigurarea unui control imparțial al societăților comerciale, în special în ceea ce privește solvabilitatea și lichiditatea pe termen lung, cu scopul de a evita în avans problemele.

B. Rețelele și serviciile de comunicații electronice

În Republica Moldova infrastructura de telecomunicații și cea informatică sunt în general bune. Cu toate acestea, sectorul telecomunicațiilor se confruntă încă cu probleme care împiedică dezvoltarea acestui sector în ansamblu.

O preocupare majoră a companiilor private din sectorul TIC este rolul dominant al întreprinderii de stat Moldtelecom în domeniul apelurilor internaționale, situație care generează o concurență neloială și subvenționarea încrucișată a serviciilor de telecomunicații și a tarifelor tot mai mari pentru utilizarea infrastructurii Moldtelecom.

- În acest sens, trebuie analizată performanța autorității de reglementare ANRCETI și a Consiliului Concurenței. Se pare că ANRCETI favorizează în mod nejustificat operatorii mari, încălcând procedurile aplicabile, iar modul de soluționare a plângerilor de către Consiliul Concurenței ar putea fi îmbunătățit substanțial.

Alte preocupări ale investitorilor privați din acest sector se referă la continuarea aplicării taxei de 2,5% pentru serviciile premium, aplicată operatorilor de telefonie mobilă. Eliminarea așa-numitei „taxe de lux” de 2,5% aplicată operatorilor de telefonie mobilă este binevenită, iar această măsură fiscală trebuie revizuită, având în vedere că serviciile de telefonie mobilă nu mai sunt considerate servicii de lux. Chiar dacă sectorul privat a solicitat în mod constant eliminarea acestei taxe, propunerile recente ale Guvernului au vizat reducerea acesteia la 1,5%.

- Dar reducerea ratei de impozitare și extinderea bazei fiscale reprezintă măsuri care necesită mai multe analize și discuții, deoarece vor avea impact asupra operatorilor de servicii de telecomunicații electronice (inclusiv prestatorii de servicii de internet și telefonie fixă).

Alte probleme sunt revizuirea tarifelor aplicate pentru portabilitatea numerelor și ajustarea costurilor aferente administrării bazei de date centralizate, suportate de prestatorii de servicii de telecomunicații electronice, care sunt întârziate nejustificat de către ANRCETI.

În același timp, reglementarea diferențiată a instalării, exploatării, gestionării, întreținerii și/sau a lichidării rețelelor de telecomunicații electronice la frontiera de stat, care împiedică dezvoltarea și extinderea infrastructurii de telecomunicații electronice. Reiterăm faptul că la nivelul statelor membre UE nu a fost constatată vreo abordare similară.

Propunerile recente la nivelul UE privind discutarea eliminării tarifelor de roaming pentru Republica Moldova sunt foarte binevenite. Având în vedere că toate statele membre ale UE beneficiază deja de această posibilitate de liberă comunicare, prin eliminarea tarifelor de roaming pentru statele Parteneriatului Estic se va consolida și mai mult comerțul cu servicii dintre Moldova și UE, iar susținerea tuturor instituțiilor UE, în special a Comisiei Europene, este crucială în acest sens.

IV. SECTORUL ENERGETIC

Reglementarea pieței de energie electrică

Din cauza acumulării unui deficit considerabil al tarifelor, determinat de amânarea ajustării tarifului energiei electrice, care nu reflectă costul real al acesteia, compania Gas Natural Fenosa, investitor și furnizor privat de energie electrică, a inițiat în august 2015 un litigiu juridic împotriva Republicii Moldova la Centrul Internațional pentru Reglementarea Diferendelor relative la Investiții (ICSID). În iunie 2016 Guvernul Republicii Moldova și GNF au semnat un acord de soluționare a litigiului, mediat de Comunitatea Energetică, în care se prevede plata către GNF a datoriei de 82 de milioane EUR în următorii patru ani (2017-2020), prin intermediul ajustării tarifelor. În plus, în programul de asistență al FMI pentru Republica Moldova este prevăzută o procedură transparentă de ajustare a tarifelor la energia electrică și modificarea cadrului normativ. Totuși, fără consultarea adecvată a tuturor părților și contrar recomandărilor Comunității Energetice, au fost introduse modificări de ultim moment în proiectul de lege privind energia electrică și în legislația secundară, cauzând furnizorului privat de energie electrică, comparativ cu alți operatori de stat de pe piață, un deficit de venituri echivalent cu costul procedurilor anuale aferente acordului de soluționare. Deși autoritățile moldovenești competente au susținut că aceste modificări sunt rezultatul implementării Pachetului Energetic III al UE, nu există în acesta un temei juridic corespunzător, ceea ce afectează parametrii specifici detaliați incluși în tarifele pentru energia electrică. Între timp au fost inițiate discuții privind noua metodologie a tarifelor pentru energia electrică, valabilă în perioada 2018-2022. În acest sens, pentru a asigura o piață durabilă și transparentă a energiei, se recomandă următoarele măsuri:

- Continuarea implementării principiilor de bază prevăzute în Pachetul Energetic III al UE, cum ar fi liberalizarea și separarea juridică a sectorului energetic, accesul liber la rețea și independența autorității de reglementare.
- Respectarea condițiilor din programul de asistență din partea FMI, în ceea ce privește ajustarea tarifelor pentru energia electrică, astfel încât să fie recuperat deficitul restant al tarifului și orice modificare a cadrului normativ să primească nota fără obiecții din partea Comunității Energetice.

- Ca parte la Comunitatea Energetică, Republica Moldova trebuie să acționeze conform principiilor statului de drept, securității juridice, libertății de acțiune și protecției în domeniul investițiilor, prevăzute în Tratatul de instituire a Comunității Energetice, cu scopul de a asigura un mediu de afaceri stabil și atractiv.
- Orice modificări în cadrul normativ trebuie să se bazeze pe un dialog transparent și deschis cu toate părțile interesate, certitudinea măsurilor și respectarea dreptului recunoscut de lege al investitorilor.

V. COMERȚUL ȘI DEZVOLTAREA DURABILĂ

A. Reglementarea deșeurilor în contextul facilitării comerțului

Aprobarea modificărilor necesare în Legea nr. 1540/1998 privind plata pentru poluarea mediului se amână. Reglementarea actuală a plății pentru poluarea mediului generează îngrijorări serioase, după cum urmează:

- Nu există un mecanism clar pentru calcularea și aplicarea taxelor pe poluare;
- În pofida recentelor ajustări ale legislației, aplicarea taxei pe poluare de către Inspectoratul Ecologic de Stat și Inspectoratul Fiscal încă nu este clară, și ca urmare, mecanismul de sancțiuni nu este transparent;
- Utilizarea taxei pe poluare pentru cheltuielile bugetare generale, în loc să se utilizeze aceste fonduri pentru dezvoltarea și exploatarea/întreținerea sistemelor de gestionare colectivă a deșeurilor.
- Implementarea principiului răspunderii extinse a producătorilor se amână, deoarece sistemul de gestionare colectivă a deșeurilor încă nu este operațional; și
- Necesitatea de a continua implementarea prevederilor Acordului de Asociere în domeniul reglementării deșeurilor, în special implementarea principiului răspunderii extinse a producătorilor (REP), prin care Guvernul trebuie să instituie măsurile necesare pentru a încuraja aplicarea REP de către producătorii de bunuri care poluează mediul, în special cu ambalaje, eliminând taxele de mediu actuale aplicate acestei categorii.

VIII. STATUL DE DREPT

Programul cuprinzător de reforme pentru îmbunătățirea statului de drept trebuie accelerat și finalizat. Pentru a restabili cu fermitate încrederea în statul de drept, care este esențială pentru o dezvoltare economică durabilă, trebuie acordată o atenție deosebită următoarelor măsuri.

- Aplicarea pe deplin a principiului statului de drept la nivelul autorităților administrației publice centrale și locale și în sistemul judiciar în ansamblu.
- Digitalizarea la maxim a serviciilor publice și aplicarea principiului ghișeului unic în instituțiile publice.
- Revizuirea sistemului de sancțiuni în domeniul reglementării afacerilor și finalizarea reformei controlului și inspecției în sistemul organelor de drept.
- Asigurarea responsabilității funcționarilor publici și a oficialilor față de actele de corupție.
- Asigurarea corectitudinii și transparenței în procesele judiciare și a integrității judecătorilor.
- Consolidarea competențelor judecătorilor, în special în domeniile legislației fiscale și concurenței.
- Depolitizarea sistemului instanțelor de judecată, în special privind favorizarea de către judecători a statului în litigiile dintre stat și investitori.
- Asigurarea unei legislații și a unor proceduri stabile și funcționale în domeniul securității cibernetice, care să permită dezvoltarea sectoarelor de TI și software.